

Коба Олена Вікторівна,

кандидат технічних наук, доцент

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Тесля Аліна Миколаївна,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сьогодення впровадження у виробництво новітніх досягнень науково-технічного прогресу набуває надзвичайно важливого значення. Наразі конкурентоспроможними стають ті суб'єкти господарювання, що активно втілюють у свою діяльність інноваційні технології. В Україні інноваційний розвиток стримують чимало чинників, серед яких: політична ситуація в країні, рівень економічного розвитку, наявність зовнішніх джерел фінансування, законодавча база, податкова політика, екологічна ситуація.

Складність управління інноваційними процесами на рівні підприємства полягає у тому, що активація інноваційної діяльності потребує в системі стандартизованого обліку накопичувати та використовувати додаткову інформацію про нетрадиційні об'єкти (інновації, оновлення виробничих технологій, нових ресурсів, процесів). У зв'язку з цим змінюються вимоги до інформаційних ресурсів у частині традиційних об'єктів обліку (готової продукції, технологічних процесів, фінансово-інвестиційних ресурсів, витрат, доходів, результатів діяльності), які характеризують індивідуальні якості підприємства, його економічний потенціал та можливості інноваційного розвитку.

Сьогодні інформація про доходи, витрати та фінансові результати від інноваційної діяльності не відображається в систематизованому вигляді. Відсутні чіткі підходи до узагальнення інформації про інноваційні процеси в реєстрах аналітичного обліку та внутрішній звітності, які б надавали відповідну інформацію для потреб управління. Це обумовлює необхідність формування належної системи обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

Інноваційна діяльність у системі об'єктів бухгалтерського обліку – це відображення на рахунках будь-якого нового чи значно вдосконаленого продукту (товару чи послуги) або процесу, методу маркетингу, організаційного методу, з метою одержання інформації для потреб управління економічним потенціалом підприємства. Ознакою інновації є вимога, щоб продукт, процес, метод маркетингу або організації був для підприємства новим або значно поліпшеним.

До інновацій належать продукти, процеси і методи, які підприємство створило першим або продукти, процеси, запозичені від інших підприємств. Також ознакою інновації є те, що продукти, процеси, методи маркетингу або організації повинні бути впровадженими. Новий або вдосконалений продукт є впровадженим, коли він реалізується на ринку. Нові виробничі процеси, методи маркетингу або організації вважаються впровадженими, якщо вони дійсно використовуються в діяльності підприємства.

Роль обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємства реалізується за допомогою класифікації інновацій. Так, Дідух Д.М. [1], пропонує здійснювати класифікацію інформаційної системи інноваційної діяльності підприємства за такими ознаками:

- сфера застосування (продуктова, технологічна, ресурсна, маркетингова,

управлінська, соціально-екологічна);

- ступінь зміни (базові, поліпшуючі);
- терміни реалізації (короткострокові, довгострокові);
- спосіб створення (створені, придбані);
- результативність (економічні, соціальні);
- джерела фінансування (власні, бюджет, цільові програми, інші джерела);
- джерела коштів (вільні кошти, запозичені); інвестори (вітчизняні, іноземні).

Об'єктами обліку інноваційної діяльності можуть бути інноваційні ресурси (земельні ділянки, активи, витрати на формування людського капіталу та їх джерела), витрати (на створення та освоєння інновацій, складові собівартості технологічного процесу виробництва, які характеризують процедури створення інноваційної готової продукції, робіт, послуг), доходи (в розрізі внутрішніх та зовнішніх сегментів) та фінансові результати за видами інноваційної діяльності.

Для формування необхідної для управління інноваційної діяльністю інформації за цими об'єктами доцільно використовувати систему накопичення і відображення інформації про інноваційні процеси у фінансовому і управлінському обліку. Зокрема, деталізувати інформацію про об'єкти інноваційної діяльності на окремому субрахунку рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Наявність інноваційних об'єктів буде знаходити своє відображення на окремих субрахунках рахунків 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи», 12 «Нематеріальні активи» та 16 «Довгострокові біологічні активи». З метою удосконалення аналітичного відображення в обліковому процесі виробництва інноваційної продукції доцільним є ведення бухгалтерського обліку з використанням внутрішніх сегментів групування затрат за центрами відповідальності, видами інноваційної продукції та статтями витрат. Окремим центром відповідальності інноваційної діяльності слід визначати внутрішній структурний підрозділ підприємства, що здійснює інноваційне виробництво.

З метою обліку та аналізу витрат, що характерні для процесу виробництва інноваційної продукції, типові статті витрат варто доповнити специфічними, що характерні для інноваційного виробництва. Наприклад, такими як випробування сировини та матеріалів; виготовлення та випробування дослідного зразка; розробка технології виробничого процесу; підготовка технічної документації; стандартизація та сертифікація; маркетингові послуги; інноваційні виробничі запаси; амортизація спеціального обладнання для інноваційних робіт; пускові витрати та інші інноваційні витрати. Зважаючи на підвищений ризик інноваційного виробництва, за окремою статтею витрат необхідно відображати форс-мажорні обставини, які доцільно покривати за рахунок створеного резерву з відображенням його на субрахунку 479 «Забезпечення неконтрольованих витрат інноваційної діяльності». Витрати на освоєння виробництва інноваційної продукції можуть бути відображені з використанням рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» або 15 «Капітальні інвестиції». Також на підприємстві має бути створена система управлінського обліку витрат для формування інформації за інноваційними центрами відповідальності та визначення статей витрат. За таких умов обліково-аналітичне забезпечення сприятиме ефективному управлінню інноваційною діяльністю.

Література

1. Дідух Д. М. Обліково-аналітичне забезпечення розвитку інноваційної моделі економічного зростання підприємства / Д. М. Дідух // Бухгалтерський облік, контроль і аналіз: проблеми теорії та методології: монографія / [Ф. Ф. Бутинець, К. В. Безверхий, Т. В. Бочуля та ін.]; під ред. Ф. Ф. Бутинця. – К., 2013. – С. 376–415.